

روایت 70 روز صیادی از چابهار تا سومالی

مستند «ناخدا دریایی» را مازیار مشتاق گوهری، کارگردان و مستندساز اهل استان سیستان و بلوچستان ساخته که به واسطه اشراف این کارگردان بومی استان به موضوع، نگاهی واقعی نسبت زندگی و فرهنگ صیادی مردم بلوچستان دارد. این فیلم با حمایت مالی سازمان منطقه آزاد چابهار ساخته شده و برای نخستین بار در جشنواره سینما حقیقت به نمایش درمی آید.

صید ترال و ایده «ناخدا دریایی»

مازیار مشتاق گوهری، کارگردان ناخدا در رابطه با ایده ساخت این مستند می گوید: با توجه به اینکه اهل استان سیستان و بلوچستان هستم و به دفعات هم به چابهار آمد و شد داشته‌ام و مشکلات صیادان بلوچ را از نزدیک دیده و لمس کرده بودم، ایده ساخت این مستند را از مدت‌ها قبل در ذهن داشته و به آن پرداخته بودم. از سوی دیگر در رابطه با ساخت مستند دیگری در رابطه با روستای رمین با یک ناخدا معروف به «ناخدا دریایی» آشنا شدم و گویه‌های جذاب ایشان در رابطه با مسیر طولانی صید از چابهار تا شمال آفریقا و آب‌های سومالی، علاقه‌ام را برای ساخت این مستند بیشتر کرد و در نهایت با پیشنهادی حمایت و همکاری سازمان منطقه آزاد مواجه شدم و ایده ساخت این مستند، شکل اجرا گرفت.

وی می‌افزاید: از دیگر دلایلی که بنده را برای ساخت مستند ناخدا دریایی ترغیب کرد، صید ترال بود که صیادان بلوچ را با چالش‌های بسیار مواجه کرده بود و به واسطه کم شدن ماهی، صیادان و لنج‌داران مجبور به سفرهای طولانی شده و برای یافتن صید، به آب‌های دورتر می‌روند. این حجم از خطر برای صیادان محلی به دلیل حجم بالای صید ترال بوده و مستند ناخدا دریایی در پی نشان دادن چالش‌های یک صیاد است که به دلیل کم شدن طعمه جان خود را کف گذاشته و به اعماق اقیانوس هند می‌رود.

به گفته این مستندساز؛ کل پروسه ساخت از زمان طرح ایده و برنامه‌ریزی برای ساخت و تدوین و آماده شدن نسخه نهایی، حدود سه سال زمان برده و برای نخستین بار در جشنواره سینما حقیقت به نمایش درمی آید.

نان حلال صیاد بلوچ به قیمت جان

مشتاق گوهری هدف ساخت مستند «ناخدا دریایی» را اینگونه بیان می‌کند: این فیلم تنها بخشی کوچک از مشکلات و چالش‌های بسیار و بی‌شمار صیادان منطقه بلوچستان را به تصویر می‌کشد. اما به قدر بضاعت سعی بر آن دارد تا پیام سختی و دشوار شدن زندگی صیادان بعد از انجام صیادهای ترال را به تصویر بکشد. صید ترال تنها ماهی و موجود زنده را از پیکر دریا کم نمی‌کند، بلکه فرهنگ غلطی را ترویج می‌کند که صیاد محلی هم دیگر دلش به حال دریا نمی‌سوزد و با شیوه نادرست صید، محیط دریا را تخریب کرده و گونه‌ای فعالیت می‌کند که شاید تا 10 سال آینده دیگر امکان صید وجود نداشته باشد. در این شرایط مستند ناخدا دریایی قصد دارد گونه‌ای از صیادی را مستند کند که به واسطه مشکلات موجود و این فرهنگ نادرست، ممکن است منسوخ شده و از بین برود.

این مستندساز جوان که ساخت مستند موفق و اثرگذار «زیمیل بلوچستان» را هم در کارنامه دارد، یادآور می‌شود: یکی از حقایق تلخی که مستند «ناخدا دریایی» بازگو می‌کند، نداشتن تجهیزات خاص و پشتوانه‌های بیمه‌ای برای ملوانان و خدمه‌ای است که به همراه لنج‌ها به عمق اقیانوس و برای صید می‌روند. تلخ‌تر از این حقیقت این است که پیش از عزیمت به دریا از افراد رضایت کتبی گرفته می‌شود که اگر اتفاقی برای ایشان رخ دهد، بر عهده خودشان بوده و مسئولیتی بر عهده هیچ شخص دیگری نیست. بنابراین ملوان جان خود را برای لقمه‌ای نان بر کف می‌گذارد. حال با همه این سختی‌ها، صیادان از دریا بازمی‌گردند و تازه گرفتار دلال‌ها می‌شوند که می‌خواهند

صید آن‌ها را به نازل‌ترین قیمت و با بدترین شرایط پرداختی بخرند. ناخدا هم که باید برای پرداخت دستمزد خدمه پول نقد تهیه کند، چاره‌ای جز معامله با دلالان ندارد.

در نمایش تصویر واقعی از چابهار کوتاهی شده است

مازیار مشتاق گوهری، کارگردان و مستندساز اهل استان سیستان و بلوچستان در ادامه به بازتاب تصویر نادرست از مردم بلوچ در بلوچستان در سینما و سینما پرداخته و این تصویر نادرست را متوجه کوتاهی‌های داخل استان می‌داند. وی می‌گوید: اگر قرار است تصویری از چابهار و بلوچستان نشان داده شود، به عنوان نمونه بهتر است این دشواری و سختی صیادی به نمایش گذاشته شود که مردم بلوچستان برای کسب روزی حلال از جان مایه می‌گذارند و هم رزق خود را از دریا می‌گیرند و هم مواد اولیه صنایع غذایی دریایی مانند کارخانه‌های تن ماهی را تأمین می‌کنند یا اینکه باز هم تصویر بلوچستان در سینما و سینما با ناامنی و قاچاق نمایش داده شود؟

مشتاق تصریح می‌کند: البته تمام مسئولیت این تصویر نادرستی که رسانه طی سال‌ها از بلوچستان در اذهان عمومی ساخته، متوجه خارج از استان نیست. چه بسا که طی همین سال‌ها اهالی رسانه و فیلم‌سازان بسیاری هم با نیت روشن‌گری و نمایش یک تصویر مثبت از مردم بلوچ و بلوچستان به منطقه آمده و کار کرده‌اند، اما به دلیل نداشتن اشراف و آگاهی، خطاهایی در نمایش این تصویر داشته‌اند که نه تنها تصویر خوبی از مردم بلوچستان به نمایش نگذاشته‌اند که حتی آثارشان کارکرد عکس داشته است. این مسئولیت بر عهده اهالی استان سیستان و بلوچستان است که گامی تاکنون در این زمینه برنداشته و تولیدات کارآمد و اثرگذار در حوزه رسانه نداشته‌اند؛ این کوتاهی هم از سوی فیلم‌سازان و اهالی رسانه و هم سازمان‌ها و نهادهای دولتی و حاکمیتی در استان بوده است. تا زمانی خود نتوانیم تصویری درست و شفاف از محل زندگی خود نشان دهیم، نباید این انتظار را از دیگری داشته باشیم.

نوع نگاه منطقه آزاد چابهار می‌تواند منشاء یک تحول فرهنگی باشد

مشتاق پیرامون همکاری با سازمان منطقه آزاد چابهار در ساخت این پروژه نیز می‌گوید: با توجه به اینکه مستند، مخاطب خاص خود را داشته و برد تبلیغاتی کمتری نسبت به فیلم‌های داستانی دارد، کمتر سازمان یا نهاد دولتی و یا بخش خصوصی برای حمایت مالی از مستندها پیش‌قدم می‌شوند. اما نگاه سازمان منطقه آزاد چابهار نوعی نگاه آگاهانه و فرهنگی است که با هدف نشان دادن تصویر واقعی از زندگی مردم بلوچ و چابهار، خود برای حمایت از آثار مستند و داستانی وارد می‌شود. چنین رویکردی از سوی سازمان منطقه آزاد چابهار، نیروی محرک را برای ساخت مستند ناخدا دریایی را فراهم کرد.

کارگردان مستند «ناخدا دریایی» می‌افزاید: شکل همکاری سازمان منطقه آزاد برای بنده بسیار جالب بود که بر خلاف اینکه هنرمندان باید سراغ سازمان‌ها رفته و آن‌ها را برای حمایت‌گری مجاب کنند، سازمان منطقه آزاد چابهار خود برای همکاری و حمایت از آثار سینمایی در منطقه پیش‌قدم شد و این رویه نشان از دغدغه‌ای است که سازمان منطقه آزاد چابهار هم برای نمایش تصویر شفاف و واقعی از منطقه و هم حمایت از اهالی فرهنگ در استان دارد. سال 97 بنده در جشن مستقل سینمای ایران با فیلم «زیمبل بلوچستان» حضور داشتم و در همان رویداد موفق به دریافت جایزه برتر در بخش پژوهش شدم.

در همان روز از سازمان منطقه آزاد چابهار با بنده تماس گرفتند و ضمن تبریک، ابراز تمایل سازمان برای همکاری در ساخت پروژه‌های سینمایی و مستند با هدف معرفی چابهار و بلوچستان را بیان کردند. چنین دغدغه‌ای نسبت به فرهنگ از سوی یک سازمان دولتی برای بنده بسیار جذاب بود و همان زمان سنگ بنای این همکاری گذاشته شد تا به امروز خروجی آن با نام مستند «ناخدا دریایی» تولید شد. کاری که سازمان منطقه آزاد چابهار در حمایت از مستند ناخدا دریایی انجام داده کار بسیار ارزشمندی است چراکه سواي حمایت از محصول فرهنگی، می‌تواند نقطه عطفی برای سازمان‌های و نهادهای استانی باشد تا نگاه خود را برای برندسازی

معطوف داخل استان کرده و روی استعدادها و ظرفیت‌های داخلی استان برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری کنند.

مازیار مشتاق گوهری، کارگردان و مستندساز عنوان می‌کند که ساخت مستند «ناخدا دریایی» مدیون اهالی همان لنج ناخدا دریایی است که 70 روز زندگی صیادی را با آن تجربه کرده و به تصویر کشیده است. مشتاق می‌گوید: فارغ از همه امکانات و برنامه‌ریزی‌های صورت گرفته، همیشه قدردان ناخدا دریایی صاحب لنج و ملوان‌ها و خدمه لنج هستم که با طبع و منش دریایی‌شان 70 روز میزبان تیم سه‌نفره ما بودند و اگر همراهی و همکاری آن‌ها نبود، این مستند به هیچ عنوان تهیه نمی‌شد.

